VALORIFICAREA MOŞTENIRII LINGVISTICE

IOAN BIANU

DE

D. MACREA

Dezvoltarea științei este strîns legată de crearea instituțiilor menite să asigure condițiile materiale ale cercetărilor științifice: catedre universitare, institute de specialitate, biblioteci, publicații periodice.

Progresul realizat în filologia și lingvistica noastră se datorește, desigur, muncii marilor înaintași: Gheorghe Șincai, Samuil Micu, Petru Maior, Timotei Cipariu, B. P. Hasdeu, A. de Cihac, M. Gaster, I. Bogdan, H. Tiktin, Al. Philippide, O. Densusianu și alții, dar el și-a cîștigat baze sigure de dezvoltare abia prin crearea de catedre universitare, de reviste de specialitate și îndeosebi prin înființarea, în 1867, a Societății Academice Romîne, devenită în 1879 Academia Romînă, și a bibliotecii ei. Fără existența mai ales a acestei din urmă importante instituții, intensa muncă științifică desfășurată în țara noastră în ultimii optzeci de ani în domeniul filologiei, lingvisticii și istoriei ar fi fost cu neputință.

Biblioteca Academiei este astăzi atelierul principal de muncă a mii de cercetători. Puțini dintre ei mai știu însă că organizarea și dezvoltarea acestui prețios tezaur al culturii noastre sînt legate de numele filologului Ioan Bianu, de la a cărui naștere se împlinesc, în septembrie 1956, o sută de ani.

Ioan Bianu a consacrat Bibliotecii Academiei 56 de ani de muncă neîntreruptă. El a găsit-o, în 1879, cînd a fost numit bibliotecar, abia cu cîteva sute de cărți, înzestrînd-o, pînă în 1935, anul morții sale, cu aproape 500.000 de volume, zeci de mii de manuscrise, stampe, documente și bogate colecții de periodice romînești și străine, iar către sfîrșitul vieții a reușit să asigure construirea localului modern de care dispune biblioteca în prezent.

Prin bogăția de colecții cu care a înzestrat-o Ioan Bianu și prin organizarea ei modernă, biblioteca de astăzi a Academiei R.P.R. este cea mai mare instituție de acest fel din sud-estul Europei și o mîndrie a poporului romîn.

BDD-A30813 © 1955 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:49:42 UTC)

Ceea ce l-a îndemnat pe Ioan Bianu să stăruie cu o neasemuită dîrzenie în această muncă a fost conștiința limpede a rolului hotărîtor pe care-l au bibliotecile în dezvoltarea culturii naționale. « Înțelesesem de la învățătorii mei și din lucrările lor, mărturisește el, că studiul trecutului neamului, al limbii și literaturii și al instituțiilor lui, fără o bibliotecă bogată și bine organizată, nu se poate face; știam cîte greutăți au trebuit învinse de ai noștri pentru cercetări prin bibliotecile străine după elemente necesare acestor studii; văzusem prin țările prin care am trecut — de la Moscova la Oxford — mărețele biblioteci din toate orașele de cultură. Era deci firesc ca satisfacerea acestei necesități inexorabile să mi se impună și mie »[1].

Ioan Bianu este creatorul școlii naționale de biblioteconomie și bibliologie în care s-au format colaboratorii lui de seamă: Nerva Hodoș, Al. Sadi-Ionescu, P. Nicolaiasa, Septimiu Albini, Ilarie Chendi, acad. C. Moisil, R. Caracaș, G. Baiculescu, Dan Simonescu, N. Georgescu-Tistu, I. Crăciun, I. Lupu, Traian Popovici, Al. Vasilescu și alții.

★

Viața lui Ioan Bianu se conturează luminos în jurul unei preocupări constante: cultul pentru cartea și limba romînă, pentru dezvoltarea culturii naționale prin biblioteci și învățămînt.

Născut în Făget, un sat de pe Valea Tîrnavelor, în 1856, fiul de țăran Ioan Bianu a studiat la Blaj, avînd ca îndrumător pe Timotei Cipariu și ca profesor pe Ioan Micu Moldovanu. Pentru un act de curaj făcut în clasa a opta de liceu : aniversarea interzisă de autoritățile austro-ungare a adunării de la Blaj din 1848, Ioan Bianu este silit, în 1876, să se refugieze din Transilvania la București, unde-și face studiile universitare, fiind elevul lui A. T. Laurian și B. P. Hasdeu. Sprijinit de Hasdeu, după terminarea Facultății de filologie din București, Ioan Bianu pleacă la Milano, unde urmează, timp de un an, cursurile marelui romanist G. I. Ascoli, și apoi la Paris, unde audiază pe Gaston Paris, Paul Meyer, Michel Bréal și A. Darmesteter.

Școala pe care a făcut-o cu B. P. Hasdeu și cu marii maeștri italieni și francezi l-a ajutat pe Ioan Bianu să fie cel dintîi din generația de filologi ardeleni care s-au emancipat de sub influența școlii latiniste. De la latiniști, Bianu a luat numai ceea ce era pozitiv în lupta lor: demnitatea națională și pasiunea pentru studiul limbii și al istoriei poporului nostru. Ca și aceștia, Ioan Bianu subliniază, cu însuflețire patetică, legătura dintre limbă și istorie. « Istoria și limba, scrie el, sînt factori esențiali ai vieții unui popor; într-unul el își vede pe strămoșii săi din generație în generație lucrînd, luptînd și suferind; iar cealaltă este mijlocul prin care în fiecare minut gîndurile și simțirile noastre le comunicăm

[1] Vezi Sărbătorirea profesorului I. Bianu la Universitatea din București în ziua de 7 ianuarie 1928, Ed. Cultura Națională, p. 31.

BDD-A30813 © 1955 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:49:42 UTC)

celor apropiați de noi. Istoria și limba sînt cele mai intime și mai tari legături care unesc pe oameni într-o națiune »[1]. Dar metoda folosită de Bianu în studiile sale diferă cu totul de cea a latiniștilor. El s-a desprins de obsesia exclusivismului latinist în cercetarea trecutului limbii și al culturii noastre și mai ales de tendința latiniștilor de a crea o limbă cărturărească artificială, străină de graiul poporului. Ioan Bianu a considerat latinismul, pe drept cuvînt, ca o fază romantică în cultura noastră, deoarece, scrie el, « limba nu era socotită de dînșii ca un organism viu care trebuie să fie studiat în fazele dezvoltării lui istorice de la origini pînă astăzi și în varietatea lui actuală după teritorii, ci era socotită întîi ca argument politic, apoi ca argument de a da culturii românești o aparență și o îndreptare cît se poate mai apropiată de cea latină, limba trebuind, după credința lor, să arate cît mai curat caracterul fundamental romanic al neamului »[2].

După cîteva studii de filologie și notițe istorice publicate în revistele lui Hasdeu, « Columna lui Traian »[3] și «Revista nouă »[4], Ioan Bianu își îndreaptă cercetările aproape exclusiv spre descoperirea și editarea textelor noastre vechi de limbă. În 1886 el publică « Predice făcute pe la prasnice mari de Antim Ivireanul », în 1887 « Psaltirea în versuri » a mitropolitului Dosoftei, în 1889 « Psaltirea Scheiană », aceasta din urmă în facsimile și cu variantele din Psaltirea lui Coresi de la 1577. Tot în facsimile sînt publicate de Bianu « Manuscriptul de la Ieud » (din secolul al XVI-lea), cuprinzînd « Scriptura domnului Hristos către oameni căzută în piatră din ceriu », « Învățătură la Paști » și « Învățătură la cuminecătură ». În același an a publicat « Întrebarea creștinească », tipărită de diaconul Coresi la Brașov în 1559, « Pravila sfinților apostoli », tipărită de Coresi tot la Brașov între 1570 și 1580, iar în 1930 « Lucrul apostolesc » al lui Coresi din 1563.

Publicarea în facsimile de către Ioan Bianu a celor mai multe dintre textele noastre chirilice editate de el a fost determinată de faptul că în scrierea chirilică românească, mai ales în textele din secolul al XVI-lea, există numeroase inconsecvențe. Cărturarii noștri de atunci, învățînd scrisul fără o instrucțiune școlară metodică, nu scriau după reguli ortografice unitare. În afară de aceasta, alfabetul chirilic avea o supraabundență de semne, îndeosebi pentru vocale, astfel încît redarea în caractere latine a realității fonetice a limbii textelor noastre vechi impunea editarea a cît mai multe dintre acestea în facsimile pentru a se ajunge la o transcriere exactă. La întîiul Congres al filologilor români ținut în

---

[1] Vezi I. Bianu, Timotei Cipariu, în « Revista nouă », anul I, p. 46.

[2] Vezi « Analele Academiei Române », Discursuri de recepțiune, XLV, p. 16.

[3] Manuscriptul românesc de la 1632 al lui Evstratie Logofătul în « Columna lui Traian », 1882, vol. III, p. 210—217. O veche tipăritură românească necunoscută (liturghia tradusă din greceşte de Eremia Cavavela, Iași, 1697), ib., p. 521—522; « Codex Negoianus. Cărți poporane române scrise de popa Ion din Sîn Petru la 1620 », ib., 1883, p. 322—329, 445—456.

[4] « Întîii bursieri români în străinătate », în « Revista nouă », I/1888, p. 421—431.

BDD-A30813 © 1955 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:49:42 UTC)

1925, Ioan Bianu a propus să se constituie o comisie care să fixeze norme unitare de transcriere în litere latine a textelor noastre chirilice și să fixeze semnele diacritice pentru sunetele care nu au semne în alfabetul latin[1].

Pentru pregătirea cadrelor tinere de specialiști în descifrarea textelor noastre chirilice, Ioan Bianu publică în colaborare cu elevul său N. Cartojan, în 1921, « Pagini de veche scriere românească », iar în 1929, tot în colaborare cu N. Cartojan, « Album de paleografie românească ».

De asemenea, pentru cunoașterea aspectului decorativ al manuscriselor și tipăriturilor noastre vechi, el publică, în 1922, « Documente de artă românească din manuscripte vechi » (fasc. I, Evanghelia slavo-greacă, scrisă în Mănăstirea Neamțului din Moldova de Gavril Monahul la 1429), iar în 1924, un studiu despre « Arta cărții în Romînia »[2].

Inventarierea trecutului nostru cultural, căreia Ioan Bianu i-a acordat cea mai mare parte a activității sale științifice, a fost încununată prin alcătuirea impunătoarei lucrări «Bibliografia românească veche », în patru volume (1903—1944), care cuprinde o icoană completă a tot ce s-a tipărit în Țările Românești sau de români în alte țări între 1508 și 1830. Primele două volume au fost alcătuite în colaborare cu Nerva Hodoș, al treilea în colaborare cu Dan Simonescu, iar al patrulea, purtînd mențiunea « Adăugiri și îndreptări » a fost publicat, din încredințarea Academiei Române, după moartea lui Bianu, de către Dan Simonescu, care a completat lucrarea cu 491 de cărți necunoscute și a adus îndreptări pentru 341 de prezentări anterioare.

Această lucrare este prima mare bibliografie românească în înțelesul științific al cuvîntului. Ea reproduce foile de titlu ale cărților în facsimile, prefețele, arată data și locul tipăririi, edițiile fiecăreia dintre ele, dă indicații asupra autorilor și traducătorilor, reproduce și descrie ornamentele caracteristice pentru arta tiparului românesc din trecut, fiind astfel « o înfățișare sistematică a tuturor elementelor de cultură românească pînă la 1830, în măsura în care, ele s-au arătat sub forma tiparului »[3]. « Bibliografia românească veche » este în același timp o oglindă a felului în care limba noastră și-a făurit mijloacele de expresie literară, o imagine a curentelor culturale din trecutul nostru și a evoluției artei noastre grafice. Această importantă lucrare « stă cu cinste, scrie N. Cartojan, în fruntea lucrărilor similare din Occident »[4].

Pentru a înfățișa dezvoltarea culturii românești sub aspectul presei și al publicațiilor periodice, Ioan Bianu, în colaborare cu Nerva Hodoș și Al. Sadi-Ionescu, publică în 1913 « Publicațiile periodice românești », operă de mare

---

[1] Vezi I. Bianu, Transcrierea textelor chirilice, în Întîiul Congres al filologilor români, București, 1926, p. 36—37.

[2] Vezi I. Bianu, Arta cărții în Romînia, în « Buletinul cărții », 1924.

[3] Vezi Dan Simonescu, Prefața volumului al III-lea din Bibliografia românească veche.

[4] Vezi N. Cartojan, Sărbătorirea profesorului Ioan Bianu la Universitatea din București în ziua de 7 ianuarie 1928, București, 1928, p. 25.

BDD-A30813 © 1955 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:49:42 UTC)

importanță pentru studiul mișcării intelectuale de la noi pînă în 1906 și al difuzării ideilor prin ziare și reviste, iar spre a pune în valoare bogata colecție de manuscrise vechi românești adunate de el în Biblioteca Academiei, Ioan Bianu alcătuiește, în colaborare cu R. Caracaș și G. Nicolaiasa, o a treia mare lucrare bibliografică : « Catalogul manuscriptelor românești », în trei volume, apărute între 1907 și 1933, care cuprinde titlurile manuscriselor, descrierea formei lor, data și indicarea sumară a conținutului fiecăruia dintre ele.

Prin grija minuțioasă pentru fiecare amănunt, prin bogăția și exactitatea informațiilor, aceste trei lucrări ale lui Ioan Bianu și ale colaboratorilor săi vor constitui totdeauna pentru cercetătorii trecutului nostru cultural instrumente de muncă indispensabile. « Bibliografia românească veche » și « Catalogul manuscriptelor românești » au făcut ca literatura română veche să fie partea cea mai bine studiată pînă acum a istoriei literaturii noastre.

Dintre lucrările lui Bianu privitoare la epoca modernă a literaturii noastre, menționăm îndeosebi editarea, în « Biblioteca pentru toți », a operei poetice a lui Vasile Alecsandri.

Convins, ca și Ioan Bogdan, de folosul pe care-l prezintă pentru studiul istoriei culturii noastre adunarea de cît mai multe documente vechi istorice și de limbă, Ioan Bianu n-a întreprins lucrări de sinteză asupra trecutului nostru cultural. Spirit analitic, îndreptat spre precizarea de fapte mai mult decît spre formulări generalizatoare, el a adus totuși contribuții remarcabile la lămurirea istoriei culturii noastre vechi. În discursul său de recepție la Academia Română, ținut în 1904, « Despre introducerea limbii românești în biserică », Ioan Bianu dovedește pe baza bogatului material bibliografic adunat și organizat de el în « Bibliografia românească veche », că limba română nu a fost introdusă în biserică pe vremea lui Matei Basarab și Vasile Lupu, cum susținuse A. D. Xenopol în « Istoria românilor », ci abia la începutul secolului al XVIII-lea. El arată că, sub domniile celor doi voievozi, cărțile de ritual bisericesc s-au tipărit toate în slavonă și că numai Cazania s-a tipărit în românește, deoarece aceasta fiind o carte de predici nu avea sens să fie tipărită într-o limbă pe care poporul nu o putea înțelege. În ceea ce privește traducerea celor dintîi cărți religioase în românește, Bianu susține că ea a început în secolul al XV-lea din necesități interne, ceea ce e fără îndoială adevărat, dar acest fapt nu poate fi desprins, cum a crezut Bianu, de curentele mari europene ale vremii în această direcție, husitismul în secolul al XV-lea, luteranismul și calvinismul în secolul al XVI-lea.

★

Un alt merit de seamă al lui Ioan Bianu în cultura noastră este contribuția lui la stabilirea ortografiei limbii române pe baze fonetice. Ortografia etimologistă latinistă a lui Timotei Cipariu, adoptată de Societatea Academică Română în 1869, a fost înlocuită de Academia Română în 1880—1881 și 1895 printr-o ortografie care a făcut unele concesii fonetismului, dar a transpus etimologismul

BDD-A30813 © 1955 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:49:42 UTC)

latin în etimologism romînesc. Astfel, bunăoară, fiindcă în flexiunea unor verbe ca *a vedea*, *a cădea*, *a rîde*, există alternanța *d-z* și fiindcă *d* este etimologic în astfel de verbe, formele flexionare cu *z* se scriau cu *ȝ* pentru a se recunoaște forma din care derivă. Din aceeași cauză se scria : *cresci*, *înfloresci*, *trăiesci* spre a se evidenția că aceste forme derivă din *înfloresc*, *cresc*, *trăiesc*. De asemenea diftongii *ea* și *oa* se scriau prin *é* și *ó* fiindcă ei alternează cu *e* și *o* din care derivă. Se scria *alerg-alérgă*, *port-pórtă* etc.

Această reformă ortografică n-a reușit să se impună decît parțial în publicațiile vremii, ea rămînînd în urma mișcării literare.

În ședința publică a Academiei Romîne din 20 aprilie 1901, V. A. Ureche arată că în modul de scriere, mai ales al presei, domnea o mare anarhie [1].

Intervenind în dezbateri, Ioan Bianu face cîteva propuneri cu caracter concret și practic. El « atrage atențiunea Academiei asupra faptului că ortografia votată de dînsa este foarte necompletă. S-au indicat numai cîteva norme generale pentru scriere, dar prin aceasta nu s-au rezolvat o mulțime de amănunte. Este deci necesar ca Academia să reia chestiunile ortografice rămase nerezolvate, să le cerceteze și să hotărască asupra lor și apoi să facă un dicționar ortografic, care să poată fi la îndemîna tuturor spre a căuta cuvintele la a căror scriere e îndoială. Academia trebuie să țină seama de public, căci limba o face uzul publicului, nu deciziunile academiilor. În privința ortografică, Academia poate stabili norme de scriere, dar cînd în public s-a înrădăcinat un mod de scriere, Academia trebuie să-l primească. Ortografia actuală a Academiei a rămas în urma publicului în unele puncte; așa spre exemplu toată lumea scrie *ea* și *oa*, nu *é* și *ó* »[2].

Dezbaterile asupra ortografiei sînt reluate în martie 1903. Etimologistul N. Quintescu respinge propunerea susținută de T. Maiorescu și Ioan Bianu de a se stabili o ortografie fonetică a limbii romîne. « Ce vreți cu fonetismul ? exclamă N. Quintescu. Nu știți dumneavoastră că fonetica limbii romîne nu îngăduie o ortografie rațională pe asemenea bază ? »[3]. El susține că Academia nu trebuie să se conducă în problemele ortografice după presă și după opinia publică, ci ea să dea decizii, iar presa și opinia publică să le urmeze.

Subliniind în repetate intervenții necesitatea îmbunătățirii normelor ortografice ale limbii romîne pe baze fonetice, Ioan Bianu arată că « lumea școlară care se luptă zilnic în practică cu chestiunile ortografice cere și așteaptă de la Academie rezolvarea și simplificarea ortografiei, căreia trebuie să-i dăm o soluțiune neîntîrziată pentru că apasă asupra noastră greaua răspundere a tipăririi Dicționarului. Academia nu se poate opri la ortografia din 1880—1881, căci ar rămînea

[1] Vezi « Analele Academiei Romîne », Dezbateri, tom. XXIV, p. 12.
[2] Vezi ibidem, p. 11—12.
[3] Ibidem, tom. XXV, p. 200.

BDD-A30813 © 1955 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:49:42 UTC)

în afara și îndărătul mișcării literare romîne, pe care numai așa o poate conduce dacă va sta în fruntea ei, conducînd-o, dînd direcțiune bună curentelor și împiedecînd anarhia »[1].

Observațiile critice ale lui Bianu asupra ortografiei au izvorît din experiența lui practică de profesor de limba romînă la liceul Sfîntul Sava și apoi la Universitatea din București. Poziția lui în problema ortografiei a fost expresia cerințelor generale în această materie, după cum rezultă din dezbaterile Congresului profesorilor de limba romînă ținut la Iași în martie 1903 și prezidat de Ioan Bianu, în care s-a cerut prin moțiune adoptarea unei ortografii fonetice, propunîndu-se șase modificări care au stat la baza reformei ortografice din 1904 a Academiei[2].

Răspunzînd cerințelor generale, Academia numește în 1903 o comisie pentru îmbunătățirea normelor ortografice, din care au făcut parte : Titu Maiorescu, B. P. Hasdeu, Iacob Negruzzi, N. Quintescu și Ioan Bianu. Dintre aceștia, B. P. Hasdeu și Iacob Negruzzi au luat o parte redusă la discuții, iar N. Quintescu era potrivnic modificării ortografiei existente atunci. Reforma ortografică a fost făcută deci de Ioan Bianu și Titu Maiorescu. Acesta din urmă, care fusese raportor al reformelor ortografice din 1880—1881 și 1895, a fost și raportorul reformei din 1904. Din dezbateri rezultă însă rolul activ al lui Ioan Bianu în elaborarea și susținerea modificării normelor ortografice votate de Academie în 1904.

Reforma ortografică din 1904 n-a reușit să înlăture toate inconsecvențele și resturile de etimologism, dar ea a însemnat un vădit progres față de normele stabilite în 1880—1881 și 1895 în impunerea principiului fonetic în scrierea limbii noastre. Reforma din 1932 n-a adus față de cea din 1904 decît precizarea cîtorva reguli ale acesteia, adăugîndu-le un vocabular ortografic[3]. Aplicarea integrală a principiului fonetic îmbinat cu cel morfologic în scrierea limbii romîne s-a făcut abia prin reforma din 1953.

În 1904 a fost introdusă scrierea diftongilor *ea* și *oa* așa cum sînt rostiți. A fost înlăturat din ortografie *ḑ*, generalizîndu-se scrierea cu *z*. S-a introdus scrierea grupului consonantic *șt*, deci : *București*, *Plcișți*, *înfloresți*, *creșți*, în locul scrierii *Bucuresci*, *Ploiesci*, *înfloresci* etc. A fost suprimat semnul scurtimii de pe semivocalele finale *ĭ* și *ŭ*. Pînă în 1904 se foloseau trei semne grafice pentru *î* : *î* la începutul și la sfîrșitul cuvintelor, *â* și *ê* în interiorul cuvintelor (*român*, dar *fên*). Acest din urmă semn (*ê*) este suprimat în reforma din 1904, rămînînd numai *î*, *â*, așa cum s-au păstrat pînă în 1953, cînd scrierea lui *î* a fost simplificată la un singur semn : *î*.

Ioan Bianu a primit din partea Academiei însărcinarea de a alcătui o broșură cuprinzînd explicarea normelor ortografice adoptate în 1904 și de a întocmi

[1] Vezi « Analele Academiei Romîne », Dezbateri, tom. XXVI, p. 125.
[2] Vezi ibidem, tom XXVII, p. 105.
[3] S. Pușcariu și T. Naum, Îndreptar ortografic, București, 1932.

BDD-A30813 © 1955 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:49:42 UTC)

un dicționar ortografic. Lucrarea a fost publicată sub formă de broșură cu titlul « Regule ortografice » (1904), dar fără semnătura autorului.

★

Bibliografia operelor lui Ioan Bianu numără 305 titluri, cuprinzînd lucrări de filologie, de istorie și critică literară, de folclor, opere bibliografice, editări de texte, comunicări, dări de seamă, rapoarte, discursuri, prefețe etc., care oglindesc activitatea lui multiplă de profesor, om de cultură și devotat slujitor al Academiei Romîne[1].

Felul limpede în care Ioan Bianu și-a cristalizat în suflet, încă din tinerețe, crezul lui cultural și patriotic se oglindește în studiul său din 1891 « Despre cultura și literatura romînească în secolul al XIX-lea », în care analizează condițiile dezvoltării noastre culturale din acea vreme.

Arătînd progresele realizate de poporul nostru în secolul trecut în știință, istorie și filologie, Bianu constată cu amărăciune : « Cu cîte greutăți au să lupte acei zeloși învățați care scriu și voiesc a răspîndi între romîni cunoștințele strînse de dînșii cu grea și conștiincioasă muncă, pentru că nu sînt susținuți, răsplătiți și încurajați de cea mai mare parte a publicului pentru care scriu »[2].

Dezvoltarea culturii noastre la sfîrșitul secolului trecut era împiedicată, după Ioan Bianu, de două mari obstacole : mentalitatea celor care vor să trăiască bine fără muncă și « abuzul trecut peste orice măsură care se face la noi cu creșterea tineretului în școlile din străinătate, mai ales la Paris »[3]. Pe cei întorși din Parisul « corumpătoarei epoci a imperiului al doilea »[4], Ioan Bianu îi stigmatizează astfel : « Puțintica lor știință o transformă în meserie; în loc de patriotism și de simțămîntul iubirii de neamul nostru, cei mai mulți ne aduc numai pofta de cîștig cu orice preț și nemăsurate ambițiuni personale... Tinerii astfel stricați nu-și mai iubesc patria și de aceea nu simt nici o datorie de a lucra cinstit și cu dragoste pentru înaintarea culturii și pentru îmbogățirea literaturii naționale »[5]. Unii dintre aceștia « au îndrăznit a încerca să-și facă trepte de înălțare din batjocorirea celor mai glorioși bărbați ai redeșteptării naționalității noastre, din persiflarea scrierilor lor monumentale »[6].

Ioan Bianu înfierează folosirea exagerată a limbii franceze în locul celei romîne în clasele de sus, în familie și în corespondența privată a acestora.

---

[1] Vezi I. Crăciun, Doi bibliografi romîni: Ioan Bianu și Al. Sadi-Ionescu, Cluj, 1937, p. 27—46.

[2] Vezi Ioan Bianu, Despre cultura și literatura romînească în secolul al XIX-lea, București, 1891, p. 21.

[3] Ibidem, p. 23.

[4] Ibidem.

[5] Ibidem, p 28—29.

[6] Ibidem.

BDD-A30813 © 1955 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:49:42 UTC)

El arată că prin educația făcută în școli străine nu se poate forma o cultură națională. « În școlile străine, scrie el, pot învăța numai foarte puțini, numai acei puțini care dispun de mijloace mari; grosul națiunii, mulțimea nu poate urma acest drum; ea nu se poate instrui și cultiva decît în țara sa, în școlile patriei. Dar înălțarea culturală a națiunii, dezvoltarea literaturii naționale se poate face nu de cîțiva, ci de cei mulți, de cei mai mulți »[1]. Această convingere e susținută de Bianu cu multă tărie. « La noi nu se vede și nu se înțelege îndeajuns, spune el, că cultura națională, că literatura națională numai în însăși națiunea se pot dezvolta, că iubirea de patrie și de neamul său numai în școala națională poate crește bine și drept »[2]. În încheierea studiului său, Bianu adaugă : « Lucrarea pentru cultura națională, pentru literatura națională nu poate exista decît cînd este pornită din iubirea patriei și a neamului »[3]... « Numai acela care crește în țara sa, în mijlocul poporului său, în mijlocul nevoilor pariei sale, numai acela le poate înțelege bine și le poate căuta potrivita îndreptare »[4].

Ioan Bianu a rămas pînă la sfîrșitul activității sale neclintit în aceste convingeri : « Precum pentru literatură, scrie el în 1920, Kogălniceanu a strigat în 1840 : „Traducțiile nu fac o literatură !“, tot așa astăzi este timpul suprem să se înțeleagă de toți că înalta cultură a neamului nu se poate dezvolta prin importație din școlile altor popoare, ci numai prin școlile și institutele făcute în țară. Cu străinătatea să întreținem relații și legături continue, să mergem acolo pentru învățături speciale, dar să nu mai umplem cu sutele școlile lor pentru studii pentru care fiecare țară trebuie să aibă școlile sale acasă. Să nu mai fim, cum am fost pînă acum, cea dintîi țară din lume în exportul de tineret în școlile străine pentru importație de diplome »[5].

Ioan Bianu a fost el însuși un elocvent exemplu de cărturar ieșit din popor, cunoscător adînc al nevoilor lui și muncitor devotat pentru sporirea continuă a patrimoniului nostru cultural. Fără a avea ambiția unui rol influent de suprafață socială sau politică, pe care au avut-o cea mai mare parte dintre intelectualii vremii sale, Ioan Bianu a luptat în mod statornic pentru crearea condițiilor de dezvoltare a muncii culturale și științifice în țara noastră. Față de instabilitatea situațiilor și a oamenilor legați de ele, care a caracterizat viața noastră publică din trecut, Ioan Bianu a putut să se bucure de o continuitate neîntreruptă timp de decenii în funcțiile lui, fapt care explică bilanțul realizărilor lui rodnice, dar și resentimentele unora dintre contemporani. Ca bibliotecar permanent, ani îndelungați secretar general, și către sfîrșitul vieții președinte al

---

[1] Vezi Ioan Bianu, Despre cultura și literatura romînească în secolul al XIX-lea, București, 1891, p. 14.

[2] Ibidem, p. 24.

[3] Ibidem, p. 26.

[4] Ibidem, p. 30.

[5] Vezi « Analele Academiei Romîne », Discursuri de recepțiune, tom. XLVI, p. 53.

BDD-A30813 © 1955 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:49:42 UTC)

Academiei, Ioan Bianu a avut un rol hotărîtor în organizarea, înzestrarea și administrarea acestei instituții. El are de asemenea meritul de a fi creat la Universitatea din București, în 1902, prima catedră de literatură romînă, disciplină care înainte se preda numai ca o anexă în cadrul catedrei de istorie națională.

Pentru competința, hărnicia, stăruința, integritatea și modestia lui, Ioan Bianu s-a bucurat de o mare autoritate și de o deosebită prețuire din partea contemporanilor. În 1904 Ilarie Chendi îl numește « întîia noastră autoritate în materie de literatură veche» [1], iar în 1928, Charles Drouhet, « una din personalitățile cele mai de seamă ale Facultății de filologie din București și una din valorile intelectuale și culturale cele mai de preț ale țării »[2]. N. Cartojan îl consideră un « ultim și mare reprezentant al dascălilor ardeleni ieșiți din școala Blajului »[3]. Pentru N. Drăgan, Ioan Bianu a fost « un distins și conștiincios profesor, un înfocat patriot, un mare om de bine, un organizator, un animator și îndrumător neîntrecut » [4].

Aprecierile cele mai elogioase ce i s-au adus lui Ioan Bianu au fost însă mai cu seamă în legătură cu munca lui perseverentă de aproape șase decenii la Academia Romînă, pe care el a servit-o cu fanatism, considerînd-o « templu al minții românești, al luminării neamului » [5].

Despre rolul pe care l-a avut Ioan Bianu în crearea și organizarea Bibliotecii Academiei, N. Iorga scrie : « Acolo la Academie, în cele două căsuțe dăruite, în care se păstrează cu neasemuită grijă comorile fără de care nu s-ar putea scrie nimic despre acest neam, un om și-a închis viața pentru a da o operă și recunoscătorilor și nerecunoscătorilor. A intrat tînăr, avînd tot ce poate da cultura apuseană și cel puțin atît talent cît și alții, care s-au ocupat numai cu vădirea însușirilor proprii; a intrat lăsînd pe prag orice vanitate, orice preocupație de sine și a făcut ca azi să putem lucra cu toții în liniște, în ordine, ca în orice țară civilizată » [6].

Influența mare pe care Ioan Bianu și-a cîștigat-o în Academie a folosit-o în largă măsură pentru publicarea și premierea a numeroase lucrări literare și științifice, pentru sprijinirea lucrărilor Dicționarului limbii romîne și pentru intrarea în Academie a numeroși oameni de știință valoroși. El a inițiat și a condus publicarea colecțiilor Academiei « Din viața poporului romîn » și « Studii și cercetări », în care au apărut importante studii de folclor, lingvistică și istorie.

Concepția lui Ioan Bianu despre Academia Romînă a reflectat mentalitatea și aspirațiile epocii sale, pentru care această instituție de cultură se mărginea, potrivit rostului ei inițial, la studiul limbii și istoriei noastre, urmărind prin

---

[1] Vezi I. Bianu, Momente culturale, prefața scrisă de I. Chendi, București, 1904.
[2] Vezi Sărbătorirea profesorului I. Bianu la Universitatea din București, 1928, p. 21.
[3] Vezi ibidem.
[4] Vezi « Dacoromania », VIII, p. 481.
[5] Vezi « Analele Academiei Romîne », Dezbateri, tom. XXIV, p. 192.
[6] Vezi N. Iorga, în « Neamul românesc », nr. 143, 1924.

BDD-A30813 © 1955 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:49:42 UTC)

acestea să realizeze unitatea culturală a tuturor regiunilor locuite de romîni. Cadrul limitat lingvistic, literar și istoric și de reprezentare după regiuni a învățaților și scriitorilor romîni în Academie a fost considerabil lărgit prin organizarea Academiei R.P.R., a cărei sarcină este astăzi să dezvolte, prin numeroasele ei institute de cercetări, prin filialele de la Cluj și Iași și prin bazele de cercetări de la Timișoara și Tîrgu-Mureș, toate ramurile științei, precum și să coordoneze și să conducă întreaga creație științifică din țara noastră pentru construirea societății și culturii socialiste.

În ceea ce privește Biblioteca Academiei, bazele organizatorice puse de Ioan Bianu au înlesnit dezvoltarea ei mare de astăzi. Ea și-a sporit colecțiile mai ales prin achiziționarea unei bogate literaturi științifice și tehnice, de care nu dispunea decît într-o mică măsură înainte, cînd principala ei preocupare era crearea și sporirea colecțiilor privind limba, literatura și istoria națională.

Imaginea personalității lui Ioan Bianu, crezul și năzuințele lui intime sînt întregite prin mărturisirea pe care a făcut-o cu prilejul sărbătoririi sale la Universitate, în 1928 : « Tot sufletul, toate puterile minții, spune el, le-am dat, fără cruțare, datoriei de a servi scopul vieții mele, hotărît, de la început, din copilărie, de a servi dezvoltarea culturii neamului »[1]. Testamentul său, publicat numai parțial, se încheie cu urarea: « Țara noastră să fie luminată prin cultură intelectuală și fericită prin bogățiile vieții și a bunei înțelegeri cu conlocuitorii țării de toate religiunile și de toate limbile și cu toți vecinii de aproape și de departe»[2]. Alături de bogata moștenire lăsată istoriei culturii și filologiei noastre, această urare a lui Ioan Bianu îi fixează locul meritat printre cărturarii patrioți din trecut care au crezut și au luptat pentru ca țara noastră să se înalțe prin cultură, muncă pașnică și buna înțelegere cu toate popoarele.

[1] Vezi Sărbătorirea profesorului I. Bianu la Universitatea din București, 1928, p. 29.
[2] Vezi N. Cartojan, în « Cercetări literare », anul II, 1936, p. X.

BDD-A30813 © 1955 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:49:42 UTC)